

Затверджую

Ректор Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
С.В. Мельничук
20 листопада 2014 року

Ухвалено

Вченою радою юридичного факультету
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
16 жовтня 2014 р., протокол № 3
Голова Вченої ради факультету
П.С. Пацурківський

КОНЦЕПЦІЯ

**вдосконалення правничої освіти для фахової підготовки
правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та
правничої професії на юридичному факультеті Чернівецького
національного університету імені Юрія Федьковича
та відповідного розвитку юридичного факультету.**

**Схвалена вченою радою юридичного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича 27
серпня 2010 року, протокол № 1.**

Уточнена вченою радою юридичного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича:

- а) 26 серпня 2011 року, протокол №1;**
- б) 27 серпня 2012 року, протоколу №1;**
- в) викладена у новій редакції 16 жовтня 2014 року із врахуванням вимог
Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року
та новітнього досвіду юридичної освіти**

I. РОЗРОБЛЕНО:

робочою групою юридичного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

II. РОЗРОБНИКИ КОНЦЕПЦІЇ:

Пацурківський Петро Станіславович, д.ю.н., проф., декан юридичного факультету;

Меленко Сергій Гаврилович, д.ю.н., доц., заступник декана з організаційної роботи зі студентами;

Савчук Сергій Вікторович, к.ю.н., доц., заступник декана з навчально-методичної роботи;

Торончук Іван Желувич, к.ю.н., доц., заступник декана по заочній формі навчання;

Никифорак Михайло Васильович, д.ю.н., проф., завідувач кафедри філософії та теорії права;

Гаврилюк Руслана Олександрівна, к.ю.н., доц. кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права.

Ця концепція не може бути повністю або частково відтворена, тиражована і розповсюджена без дозволу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

1. Преамбула

У світі здійснюється перехід від цивілізації переважного продукування матеріальних суспільних благ та суспільства, що їх споживає, до переважно інформаційної цивілізації людства. Докорінно змінилося, набуло рис планетарного феномену право та продовжує еволюціонувати. У 1991 році виникла та почала розбудовуватись за європейським стандартами незалежна, правова Українська держава, громадянське суспільство в Україні, здійснюється довготривалий перехід від адміністративно-командної системи управління до правового регулювання суспільних відносин. В Україні розпочався перехід до принципово нової моделі забезпечення рівного доступу до вищої, в тім числі юридичної, освіти, нової ідеології формування контингенту студентів. Чи не найважливішою особливістю цих процесів в Україні є повна відсутність відповідних національних традицій та досвіду, не достатньо чітке та обґрунтоване, а головне – не загальноприйнятне для усього соціуму усвідомлення пріоритетів та цілей суспільного прогресу, гостра потреба у критичній масі нової генерації національної еліти України зі зрілою громадянською позицією, бездоганною професійною підготовкою, глибоким усвідомленням своєї персональної відповідальності за власну долю, долю народу України, долю усього людства.

Впродовж майже чверті століття незалежності в Україні триває поступове реформування юридичних інститутів, спрямованих на утвердження та захист прав особи, таких як суд, адвокатура, прокуратура, нотаріат, юридичний радник зокрема, шляхом оновлення законодавства та приведення його у відповідність до європейських стандартів. Ефективне функціонування цих інститутів однаковою мірою залежить від **якості законодавства** та **якості фахівців**, що забезпечують діяльність цих інститутів. Усі особи – правники (юристи), що отримують доступ до професії судді, адвоката, прокурора, нотаріуса та юридичного радника є випускниками вітчизняних вищих правничих шкіл. Водночас зміст юридичних дисциплін, що їх викладають у вищих правничих школах України, методика їх викладання, юридична наука, а також адміністрування цих шкіл та університетів в цілому поки що так і не зазнали належних якісних змін та залишаються напівзруйнованим успадкуванням радянської системи юридичної освіти, відповідно до якої правник сприймається як особа, покликана служити державі (вся пострадянська традиція здійснення професії правника блискуче це підтверджує), а не захищати та утверджувати права людини. Адже і держава за своєю природою, якщо вона не деформована, є нічим іншим, як способом, знаряддям права, покликаного уможливити спільне співіснування соціальних індивідів. На практиці має місце фундаментальна невідповідність: формуючи законодавче поле для діяльності юридичних інститутів відповідно до європейських стандартів, держава не отримує фахівців, спроможних впроваджувати ці нові закони заради утвердження та захисту прав особи. Класичний досвід узгодження правничих потреб соціуму та можливостей їх належного задоволення за післявоєнний період набули правничі школи Європи.

З метою утвердження розуміння фаху правника як вільної та самої професії спрямованої на утвердження верховенства права та захист свобод особи;

базуючись на Конституції України, відповідно до якої в Україні визнається і діє принцип верховенства права (частина перша статті 8), а також утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частина друга статті 3);

реалізуючи Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року, який встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах автономії вищих навчальних закладів, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях;

керуючись:

Рекомендацією Комітету Міністрів Ради Європи № R(2000)21 про свободу професійної діяльності правника;

Рекомендацією Комітету Міністрів Ради Європи № R(2004)4 про Європейську Конвенцію з прав людини в університетській освіті та професійному навчанні;

Спільною декларацією про Європейський простір вищої освіти, прийняту в Болоньї 19 червня 1999 року:

Рекомендацією Комітету Міністрів Ради Європи № R(2000)8 про дослідницьку місію університетів;

Рекомендацією Комітету Міністрів Ради Європи № R(2007)6 про відповідальність держави за вищу освіту та наукові дослідження.

та беручи до уваги:

результати дослідження «Стан юридичної освіти та науки в Україні», здійсненого Координатором проектів ОБСЄ в Україні у співпраці з Національним університетом «Києво-Могилянська Академія» у 2009-2010 роках;

напрацювання науково-практичної конференції «Роль юридичної освіти у суспільстві, керованому верховенством права. Завдання для України», проведеної Львівським національним університетом імені Івана Франка, Національним університетом «Києво-Могилянська Академія» та Координатором проектів ОБСЄ в Україні 20-23 жовтня 2011 року у м.Львові, вчена рада юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича викладає «Концепцію вдосконалення правничої (юридичної) освіти для фахової підготовки правника (юриста) відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої (юридичної) професії на юридичному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та відповідного розвитку юридичного факультету із врахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту від 01 липня 2014 року та напрацювань новітнього практичного досвіду юридичної освіти у наступній редакції:

Частина 1. Концепція вдосконалення правничої освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії на юридичному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

1. Мета та завдання «Концепції вдосконалення правничої освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії на юридичному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та відповідного розвитку юридичного факультету»

За даних умов ще вагомішим і ціннішим стає для України європейський досвід реалізації правничої освіти для фахової підготовки правника до здійснення ним правничої професії.

Подальший розвиток правничої освіти на юридичному факультеті має бути спрямований на підготовку правника відповідно до його фундаментальної ролі – утверджувати верховенство права через захист прав і свобод особи. Такий розвиток має здійснюватися шляхом:

- утвердження розуміння усіма учасниками освітнього процесу на юридичному факультеті університету фаху правника як професії, спрямованої на захист прав і свобод особи;

- визначення стандарту правничої освіти як необхідного обсягу знань про доктрини, принципи та інститути, а також необхідного обсягу юридичних навичок, обізнаності щодо питань етики та прав людини, якими повинен оволодіти кожен студент;

- гарантування належної якості правничої освіти на юридичному факультеті університету;

- гарантування незалежного та прозорого механізму доступу до правничої професії через належну якість фахової підготовки;

- гарантування високої якості юридичних наукових досліджень співробітників факультету, яка є невід’ємною складовою фахової підготовки правників-студентів;

- розвитку фінансової, організаційної, академічної та кадрової автономії правничої школи університету в цілому.

Метою «Концепції вдосконалення правничої освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії на юридичному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та відповідного розвитку юридичного факультету» є перехід до парадигмально іншої (європейської) матриці підготовки правників на факультеті та сприяння становленню в Україні правничої освіти як системи стандартів змісту та методики викладання правничих дисциплін, базованих на формуванні правничих навичок, обізнаності щодо питань етики та прав людини, розумінні фундаментальної ролі правника в утвердженні верховенства права через захист прав і свобод особи, а також стандартів доступу до правничої професії.

Завданнями Концепції, відповідно до її мети, є:

- вироблення, апробація та пропонування кафедрам, іншим підрозділам факультету цілеспрямованої, науково обґрунтованої методологічної основи розвитку правничої освіти на факультеті;

- визначення університетського стандарту (який буде чинним до появи державного стандарту) правничої освіти як необхідного обсягу знань про доктрини, принципи та інститути, а також необхідного обсягу юридичних навичок, обізнаності щодо питань етики та прав людини, якими повинен оволодіти кожен студент;

- повніше за обсягом та глибиною, ніж мало місце у попередні роки, системне усунення негативних явищ та тенденцій, які ще мають місце у розвитку правничої науки та здійсненні правничої освіти на факультеті;

- утвердження у всіх членів колективу юридичного факультету, в університетської спільноти в цілому розуміння правничої професії як вільної, самоврядної, спрямованої на захист і утвердження прав та інтересів особи і підтримання належності судочинства;

- забезпечення усіма доступними легітимними засобами, які тільки можливі у ринковому суспільстві, якісної правничої освіти на факультеті;

- забезпечення якісного і прозорого оцінювання рівня кваліфікації випускників факультету усіх освітніх рівнів;

- забезпечення якісних та глибоких наукових досліджень у сфері права;

- завчасне, глибше та повніше ознайомлення через засоби масової інформації та веб-сторінку факультету в мережі Internet потенційних абітурієнтів, юридичного факультету зі змістом та обсягом їх майбутньої професійної освіти та фахової підготовки;

- пропонування набутого власного досвіду вдосконалення правничої освіти для фахової підготовки правника відповідно до європейських стандартів вищої освіти та правничої професії правничій освітянській спільноті України;

- якісне зростання внаслідок реалізації даної Концепції розвитку юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича та остаточне закріплення його за будь-якою європейською шкалою рейтингів та європейськими критеріями оцінювання в числі провідних правничих наукових та освітянських шкіл вищих навчальних закладів України.

2. Розуміння колективом юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича фаху правника та стандартів правничої освіти і науки

2.1. *Розуміння фаху правника.* Під поняттям «правник» професорсько-викладацький колектив факультету розуміє особу за спеціальною повною вищою освітою, належно кваліфіковану та уповноважену звертатися або діяти від імені своїх клієнтів, займатися юридичною практикою, виступати перед судом та представляти своїх клієнтів у юридичних питаннях, а також за умови успішного проходження додаткової спеціальної підготовки, - мати доступ до професії судді,

прокурора, адвоката та нотаріуса. **Основним завданням правника** є утвердження верховенства права через захист прав і свобод особи.

Професія правника є професією незалежною та самоврядною. Незалежність професії правника зумовлена основною метою діяльності – захист прав і свобод особи, зокрема у стосунках з органами державної влади. Незалежність професійної діяльності правника гарантується функціонуванням фахово незалежних інститутів, які формуються за участі самоврядних професійних організацій та забезпечують якість підготовки правника, доступ до правничої професії та дотримання професійних стандартів діяльності. Самоврядність професії правника є обов'язковою передумовою ефективного захисту прав і свобод особи. Самоврядність професії правника означає участь правників у професійних громадських об'єднаннях з метою:

- визначення професійних стандартів правничої професії;
- визначення етичних стандартів правничої освіти;
- участь у визначенні критеріїв і процедур доступу до правничої професії;
- притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності за порушення професійних чи етичних стандартів правничої професії;
- участі у визначенні стандартів вищої правничої освіти;
- участі в акредитації вищих правничих шкіл.

Правничими професіями є: суддя; адвокат; прокурор; нотаріус; юридичний радник (особа, уповноважена фізичними або юридичними особами предсталяти їхні права та інтереси на підставі трудового чи цивільного правового договору).

Отримання фаху правника може бути передумовою доступу до окремих посад в органах державної влади чи органах місцевого самоврядування. Водночас проходження державної служби чи служби в органах місцевого самоврядування, окрім як на посаді помічника судді та помічника прокурора, не є діяльністю у галузі права.

Підготовку правників необхідно здійснювати за єдиною спеціальністю.

Стандарт правничої освіти. Юридичний факультет університету гарантує високі стандарти як фахової юридичної підготовки, так і моральності правників, що проходять на ньому професійну підготовку як передумови доступу до правничої професії. Однією з основоположних цілей правничої освіти на факультеті є формування у кожного студента належних юридичних навичок, забезпечення обізнаності випускника факультету щодо питань професійної етики та прав людини, а також вироблення у майбутніх правників достатніх умінь та усвідомлення необхідності поважати, захищати та утверджувати права та інтереси своїх клієнтів й підтримувати належне здійснення правосуддя. Стандарт правничої (юридичної) освіти слід розуміти як необхідний обсяг знань про доктрини, принципи, інститути та юридичні конструкції, через які і у формі яких проявляється і діє у повсякденні право, а також такий же необхідний обсяг юридичних вмінь та навичок, обізнаності щодо питань етики та прав людини, якими під час навчання повинен оволодіти студент. Факультет гарантує студенту, що після успішного завершення навчання на факультеті він отримає достатні знання про доктрини,

принципи, правові інститути і юридичні конструкції, а також належні практичні навички і вміння у наступних сферах правової реальності:

- теорія і філософія права;
- конституційне право і права людини;
- адміністративне право й адміністративний процес;
- цивільне право й цивільний процес;
- фінансове право і фінансовий процес;
- кримінальне право і кримінальний процес;
- трудове право;
- міжнародне публічне право і право Європейського Союзу;
- професійна етика правника (юриста);
- правничі дослідження, аналіз та письмо.

Стандарт правничої освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича встановлює, що *навчальні дисципліни на юридичному факультеті належить викладати відповідно до доктрин, принципів, правових інститутів і юридичних конструкцій*, на яких сформувались сучасні національні правничі традиції та європейська правнича культура.

Враховуючи, що **Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод** є основним орієнтиром для захисту прав людини в Європі, а також те, що дана Конвенція стала складовою частиною національної правової системи та зважаючи на зобов'язання України вживати належних заходів з метою гарантії довгострокової ефективності системи контролю, встановленою Конвенцією, юридичний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича гарантує, що в результаті глибокої трансформації та докорінного оновлення ОКХ та ОПП, за якими здійснюється підготовка правників на факультеті, **вивчення цієї Конвенції та практики Європейського Суду з прав людини повною мірою увійде до ОПП не лише у якості самостійної дисципліни, але й як обов'язковий компонент кожної навчальної юридичної дисципліни** (цивільного права, кримінального права і тощо) для того, щоб випускники юридичного факультету, незалежно від спеціалізації, були обізнані зі змістом, умовами застосування Конвенції у своїй галузі.

Для належного опанування студентами знань про доктрини, принципи, правові інститути і юридичні конструкції, а також набуття належних юридичних вмінь і навичок – послідовно та неухильно запроваджувати новітні методики викладання на факультеті. Слід до мінімуму обмежити, а з часом викоренити зовсім методику постатейного відтворення під час академічних занять та самостійної роботи студентів нормативно-правових актів як феномен часів тотального панування держави у соціумі, як методику викладання, що вкрай негативно впливає на набуття студентами правничих аналітичних навичок, експертного стилю мислення, суддівського (діалогічного) стилю здійснення правничої професії та надання правничих послуг.

Стандарт правничої освіти повинен включати мінімально необхідний перелік умінь та навичок правничого дослідження, аналізу та письма як однієї з атрибутивних складових фаху правника. На юридичному факультеті ЧНУ ім. Ю. Федьковича необхідно запровадити окрему навчальну дисципліну для набуття студентами належних навичок правничого дослідження, правового аналізу та

письма, докорінно змінити ставлення професорсько-викладацького складу та студентів до різноманітних письмових робіт, передбачених ОПП, підвищити роль цих робіт та обов'язково враховувати їх під час складання та оцінювання обов'язкових правничих дисциплін.

Колектив юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича вважає, що національний стандарт правничої освіти повинен бути визначений в окремому Законі України.

Вивчення фахових дисциплін, спрямованих на опанування стандарту правничої освіти юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича, повинно складати не менше 165 кредитів ЄКТС, гуманітарних навчальних дисциплін – не менше 15 кредитів ЄКТС та не менше 60 кредитів ЄКТС повинні складати навчальні дисципліни за вибором студента. Останні можуть охоплювати як професійно орієнтовані, так і інші дисципліни в рамках освітньо-професійних програм Університету. Одну і ту ж саму освітню дисципліну студент може обрати для вивчення лише один раз.

Спроможність правника ефективно представляти інтереси клієнта та забезпечувати захист прав особи значною мірою залежить від набуття ним у вищій правничій школі практичних навиків інтерв'ювання, дебаткування, представлення інтересів інших сторін та відстоювання власної позиції, медіації тощо. Слід відмовитися від нинішньої методики організації та проходження практики студентами правничих шкіл як такої, що не гарантує опанування студентами необхідними юридичними вміннями і навиками. Вищі правничі школи, зокрема юридичний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича, повинні забезпечити набуття студентами таких вмінь і навиків шляхом запровадження *нових методик викладання*, як то *юридична клініка, лабораторія, імітація судового процесу* тощо. У зв'язку з цим докорінної перебудови повинні зазнати протягом найближчих років призначення і функції, структура і діяльність загалом юридичної клініки, яка нині за своїм статусом є підрозділом кафедри правосуддя, а в перспективі повинна стати загальнофакультетським підрозділом та співдіяти з усіма кафедрами факультету. Проходження ж практики студентом факультету у юридичній фірмі, суді, прокуратурі тощо повинно відбуватись за ініціативи студента, на підставі індивідуально укладеної ним угоди та під керівництвом (наглядом) особи, яка погоджується на гарантування та забезпечення якості такої практичної підготовки студента.

Зважаючи на виняткове значення високоякісної фахової підготовки правника для соціуму в цілому, таку підготовку необхідно здійснювати в межах освітнього рівня «Магістр» та в межах денної форми навчання. Вищі правничі школи можуть надавати освітні послуги з підготовки правників в межах заочної та дистанційної форм навчання лише для осіб, які вже здобули вищу освіту.

Юридичний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича гарантує фактичне одержання вищої правничої освіти за високими стандартами як фахової юридичної підготовки, так і блискучої загальної гуманітарної вищої освіти, що забезпечують реальний доступ його випускників до правничої професії.

Юридичний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича вважає за необхідне, щоб усім випускникам правничих шкіл після успішного засвоєння ОПП та складання випускних кваліфікаційних іспитів вручався **диплом про набутий фах відповідної**

правничої школи, а не єдиний диплом загальнодержавного зразка, який нівелює величезний перепад в якості фахової освіти в різних правничих школах. Щоб запобігти масовим нерегульованим переходам студентів із посередніх і ще гірших правничих шкіл на випускні курси провідних правничих шкіл України (у скритій формі ці переходи вже мають місце давно), слід цей процес легітимізувати та належним чином внаормувати. Запровадження пропозицій факультету повністю вписується у тенденцію поглиблення та розширення демократичних начал у всіх сферах суспільних відносин, та значною мірою сприятиме оптимізації мережі правничих шкіл в Україні у природний спосіб.

3. Гарантії високої якості правничої освіти та рейтингового оцінювання студентів на юридичному факультеті ЧНУ ім. Ю. Федьковича

Динамічний розвиток вищої освіти у світі, вартість освітніх послуг для держави і людей, прагнення до утвердження України як повноцінного члена європейської спільноти шляхом економічного, політичного і культурного розвитку суспільства вимагає гарантування якості вищої освіти в Україні. Професорсько-викладацький колектив юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича виходить з того, що вдосконалювати якість освітніх послуг, зокрема, якість послуг із надання правничої освіти необхідно відповідно до принципів, затверджених у **«Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості на Європейському просторі вищої освіти»**.

Юридичний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича дбає про **внутрішнє забезпечення якості освітніх послуг**, з цією метою розробляє та застосовує *внутрішні процедури*, які гарантують якість програм навчальних дисциплін, зокрема, відповідність цих програм прийнятому Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича стандарту правничої освіти, а також відповідність викладацького складу факультету цьому стандарту. Юридичний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича гарантує, що ресурси, які забезпечують навчальний процес на факультеті, є достатніми і відповідають концепції та змісту програм навчальних дисциплін, у відповідності з якими здійснюється навчальний процес. Вся інформація, що стосується змісту цих навчальних програм, викладацького складу та інших ресурсів, що використовуються юридичним факультетом ЧНУ ім. Ю. Федьковича у фаховій підготовці правників, за своєю природою є публічною інформацією та розміщена відповідно на веб-сайтах юридичного факультету та його кафедр, на веб-сайті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Вчена рада юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича розробляє та затверджує **внутрішні процедури** забезпечення якості навчальних програм усіх навчальних дисциплін напряму підготовки «Правознавство» та спільно з деканом факультету та усіма завідувачами кафедр відповідає за внутрішнє забезпечення якості освітніх послуг за фахом правознавця, бере участь у внутрішній перевірці якості правничої освіти на факультеті, використовує рейтингову оцінку успішності студентів і таку ж рейтингову оцінку усіх інших учасників освітнього процесу, передусім професорсько-викладацького складу.

Остаточні рішення з усіх спірних питань внутрішнього забезпечення якості освітніх послуг юридичного факультету університету ухвалюються загальними зборами (конференцією) науково-педагогічних працівників правничої школи факультету.

Професорсько-викладацький склад юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича усвідомлює, що **якість правничої освіти, що її надають кафедри факультету, за природою фаху правознавця повинна бути предметом періодичної зовнішньої перевірки**. Причому результати такої зовнішньої перевірки якості правничої освіти виступають у ролі єдиного достатнього критерія для акредитації освітніх послуг з підготовки правника. З огляду на природу правничої професії як вільної та самоврядної, здійснювати зовнішню оцінку якості освітніх послуг, що надаються юридичним факультетом ЧНУ ім. Ю. Федьковича, зокрема, та вищими правничими школами України в цілому і приймати рішення про акредитацію повинен окремий незалежний колегіальний орган акредитації правничих шкіл. Професорсько-викладацький склад юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича вважає, що такий незалежний колегіальний орган акредитації правничих шкіл повинен бути сформований з числа представників правничої професії, представників вищих правничих шкіл, Міністерства юстиції та Міністерства освіти України. Органи самоврядування правничих професій та загальні збори представників вищих правничих шкіл повинні обирати своїх представників до незалежного колегіального органу акредитації правничих шкіл.

Зважаючи на те, що метою акредитації є забезпечення якості правничої освіти, кваліфікаційні вимоги до члена незалежного колегіального органу акредитації правничих шкіл, на глибоке переконання професорсько-викладацького колективу юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича, повинні гарантувати його незалежність і неупередженість.

Незалежний колегіальний орган акредитації правничих шкіл повинен мати такі повноваження:

- затверджувати рекомендації щодо впровадження стандарту правничої освіти;
- затверджувати процедури зовнішнього моніторингу якості правничої освіти;
- приймати рішення про акредитацію правничих шкіл.

Для ефективного здійснення цих повноважень незалежному колегіальному органу акредитації правничих шкіл повинні бути підпорядковані такі постійно діючі, незалежні один від одного, підрозділи, як:

- підрозділ, що відповідатиме **за розробку рекомендацій та надання методологічної підтримки** вищим правничим школам щодо впровадження стандарту правничої освіти;
- підрозділ, що відповідатиме **за розробку процедури зовнішнього моніторингу якості правничої освіти та надання методологічної підтримки вищим правничим школам щодо внутрішнього забезпечення якості освітніх послуг**;
- підрозділ забезпечення зовнішньої перевірки якості правничої освіти;
- підрозділ рейтингового оцінювання правничих шкіл.

4. Розуміння професорсько-викладацьким складом юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича загального доступу до правничої професії.

Зважаючи на фундаментальну роль правника в утвердженні верховенства права через захист прав і свобод особи, професорсько-викладацький склад юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича вважає за необхідне гарантувати високу та однакову якість його фахової, етичної та психологічної підготовки. Щоб досягти цього в дійсності, слід **відмовитися від практики складання випускних іспитів в межах вищих правничих шкіл та запровадити єдиний державний кваліфікаційний іспит на доступ до правничої професії**. Успішне завершення навчання у вищій правничій школі повинно бути **передумовою складання єдиного державного кваліфікаційного іспиту на доступ до правничої професії**. *Диплом правника особа повинна отримувати лише за умови успішного складання єдиного державного кваліфікаційного іспиту на доступ до правничої професії.*

Єдиний державний кваліфікаційний іспит на доступ до правничої професії повинен бути сформований з теоретичних та практичних запитань для перевірки опанування кандидатом на доступ до правничої професії доктрин, принципів, правових інститутів та юридичних конструкцій, а також вмінь і навиків, передбачених стандартом правничої освіти.

Адміністрування єдиного державного кваліфікаційного іспиту на доступ до правничої професії повинна здійснювати **Державна екзаменаційна комісія**. Доцільно, щоб така Державна екзаменаційна комісія була сформована при Міністерстві юстиції.

Зважаючи на те, що метою єдиного державного кваліфікаційного іспиту на доступ до правничої професії є забезпечення об'єктивності, справедливості та прозорості процедури доступу до правничої професії, вимоги до члена державної екзаменаційної комісії повинні гарантувати його незалежність і неупередженість.

Державна екзаменаційна комісія повинна мати такі повноваження:

- затверджувати порядок формування запитань та завдань для єдиного державного кваліфікаційного іспиту на загальний доступ до правничої професії;
- визначати перелік запитань та завдань для єдиного державного кваліфікаційного іспиту на загальний доступ до правничої професії;
- затверджувати методику оцінювання запитань та завдань для єдиного державного кваліфікаційного іспиту на загальний доступ до правничої професії;
- затверджувати порядок складання єдиного державного кваліфікаційного іспиту на загальний доступ до правничої професії;
- встановлювати періодичність складання та визначити дати проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту на загальний доступ до правничої професії;
- ухвалювати рішення про затвердження результатів єдиного державного кваліфікаційного іспиту на загальний доступ до правничої професії;
- забезпечувати дотримання процедур складання єдиного державного кваліфікаційного іспиту на загальний доступ до правничої професії;
- затверджувати перелік спостерігачів за проведенням єдиного державного кваліфікаційного іспиту на загальний доступ до правничої професії та формувати списки спостерігачів.

5. Розуміння професорсько-викладацьким складом юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича якості правничої науки

Невід'ємною місією університетів в цілому та вищих правничих шкіл зокрема, їх кафедр є вільний науковий пошук і передання знань шляхом поєднання наукових досліджень та навчання.

Вищим правничим школам, в тім числі і юридичному факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, необхідно повернути та всіляко підтримувати довіру соціуму до правничої науки, втрачену за роки радянської влади, шляхом гарантування свободи наукового пошуку, з одного боку, та якості правничих досліджень, - з іншого. Правничі наукові дослідження повинні бути невід'ємною складовою професійної діяльності кожного члена професорсько-викладацького складу юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича, а також фахової підготовки правника на факультеті. Кафедри факультету повинні формувати свої навчальні програми з огляду на якомога швидше залучення студентів до реальних наукових досліджень.

Правничі наукові дослідження необхідно проводити відповідно до таких принципів: *поваги до академічної свободи дослідника; попередження та протидії плагіату і фальсифікації результатів дослідження; відкритості наукових досліджень та заохочення наукових дебатів; дотримання етичних стандартів наукових досліджень і дебатів (що включає в себе насамперед повне несприйняття та обструкцію на факультеті осіб з купленими кваліфікаційними роботами та протидію всіма легітимними засобами корупції в науці); опублікування результатів наукових досліджень, в тому числі англійською мовою; використання в оцінці результатів наукових досліджень загально визнаних критеріїв посилення на них інших авторів та рецензування цих досліджень у рейтингових правничих виданнях незалежними експертами.*

Для того, щоб гарантувати якість правничої науки, Вченій раді факультету спільно з кафедрами необхідно визначити стандарти правничих досліджень та публікацій відповідно до означених принципів, а також забезпечити відповідальність за порушення таких стандартів.

Професорсько-викладацький колектив юридичного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича вважає за необхідне, щоб гарантувалось державне замовлення правничих досліджень у вищих правничих школах та були встановлені критерії і процедури фінансування таких досліджень. Серед критеріїв державної підтримки досліджень слід брати до уваги **основну дослідницьку місію** тієї чи іншої вищої правничої школи, яка склалася за десятиліття, чіткі цілі та вимірні результати запропонованого дослідження, а також їх доцільність та оригінальність, інакше кажучи, - те, що у справжній науці давно іменується новими науковими знаннями.

6. Автономія університету та юридичного факультету як його структурного підрозділу

Вища освіта відіграє ключову роль у розвитку та збереженні демократичної культури, без якої демократичні суспільства не можуть функціонувати, зокрема шляхом підготовки для ринку праці, підготовки до життя як активного громадянина у демократичному суспільстві, особистісного розвитку, а також підтримки та розвитку широкої бази знань, що відповідає потребам часу через навчання і наукові дослідження.

Ефективність виконання таких функцій вищої освіти залежить від автономії університету. Поняття автономії університету слід тлумачити так, як вона витлумачена Європейською асоціацією університетів, та розуміти як його спроможність приймати самостійно або мати ефективні механізми впливу на прийняття рішень щодо свого академічного наповнення, організації своєї діяльності, фінансового та кадрового забезпечення. Стандарти та критерії автономії університету, а також процедури його участі, участі його структурних підрозділів, органів студентського та викладацького самоврядування у процесі прийняття рішень, що стосуються вищої освіти, закріплені в Законі України «Про вищу освіту».

Відповідно до конституційної гарантії права на безоплатність вищої освіти у державних і комунальних навчальних закладах необхідно сформулювати **критерії державного фінансування вищої освіти і наукових досліджень**. Для гарантування автономії вищих навчальних закладів – визначити **критерії та процедури залучення вищими навчальними закладами та їхніми структурними підрозділами, додаткового фінансування**. Додаткове фінансування не можна розглядати як заміну державного фінансування.

Автономія правничої школи передбачає право правничої школи: отримувати державне фінансування; встановлювати розмір плати за навчання; залишати в розпорядженні правничої школи щонайменше 50% від надходжень, за рахунок плати за навчання; здійснювати добір викладачів; визначати загальні витрати на виплату заробітної плати, встановлювати індивідуальні рівні заробітної плати (надбавки за рішенням вченої ради, частки, яка йде на надбавки); визначати власну інституційну стратегію щодо спрямованості наукових досліджень та навчального процесу; визначати власний академічний профіль за наслідками акредитації правничої школи; визначати структуру і зміст навчальних програм правничої школи.

З метою забезпечення участі правничих шкіл у процесі прийняття рішень щодо змісту правничої освіти, контролю за якістю правничої освіти, доступу до правничої професії, фінансування правничої освіти та науки в Україні, повинно діяти самоврядування правничих шкіл в таких організаційних формах: загальні збори (конференції) науково-педагогічних працівників правничої школи; з'їзд науково-педагогічних працівників правничих шкіл України; Рада деканів (реktorів) правничих шкіл України.

**Частина 2. Концепція розвитку юридичного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича на період 2011-2020 років
відповідно до європейських стандартів вищої освіти та
правничої професії**

Юридичний факультет – ровесник університету, заснований у 1875 році. Протягом тривалого періоду свого існування факультет виробив глибокі традиції наукової та викладацької діяльності, підготовки високопрофесійних та водночас з блискучою загальнокультурною підготовкою правників. У його стінах майже чверть століття працював фундатор соціології права Є. Ерліх, завідував кафедрою кримінального права і кримінального процесу Г. Гросс, читав лекції з фінансового права та інших споріднених дисциплін у пізніші роки світило Гарвардського університету США Й.А. Шумпетер. Сьогодні юридичний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича – провідний навчальний і науковий юридичний заклад, який здобув міжнародне визнання у багатьох країнах світу високою якістю підготовки правників на засадах європейських освітніх стандартів. **Акредитований за найвищим, четвертим рівнем.**

Вчені факультету виконують науково-дослідні роботи у різних галузях юридичної науки, беруть активну участь у роботі з удосконалення вітчизняного законодавства, консультують органи державної влади та підприємницькі структури.

Факультет забезпечує належні умови для підготовки висококваліфікованих юристів за напрямом підготовки «Правознавство». При цьому пропонується багатоступенева система освіти: бакалаврський рівень, підготовка спеціалістів, магістерський рівень, аспірантура та докторантура. Популярності факультету сприяють кваліфіковані науково-педагогічні кадри. Серед них 10 професорів, докторів юридичних наук, 58 кандидатів юридичних наук, доцентів. Для проведення окремих курсів запрошуються відомі вчені та практичні працівники судових і правоохоронних органів. **Очолює юридичний факультет Пацурківський Петро Станіславович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, відомий фахівець з науки фінансового права, філософії права та методології юридичної науки.**

У складі факультету функціонує 6 кафедр: *філософії та теорії права* (зав. кафедри д.ю.н., проф. Никифорак М. В.), *конституційного, адміністративного та фінансового права* (зав. кафедри д.ю.н., проф. Пацурківський П. С), *цивільного права* (зав. кафедри к.ю.н., доц. Орловський О. Я.), *кримінального права та криміналістики* (зав. кафедри к.ю.н., доц. Нежурбіда С.І.), *правосуддя* (зав. кафедри д.ю.н., доц. Щербанюк О. В.), *європейського права та порівняльного правознавства* (зав. кафедри д.ю.н., доц. Меленко С.Г.), *кодифікаційна лабораторія* (зав. Куріяц О. М.), *криміналістична лабораторія* (зав. Шкробанець В. К.), *ксерокопіювальна лабораторія* (зав. Костя Л.М.) *студентське наукове товариство імені Є. Ерліха* (керівник к.ю.н., асист. Костя Д. В.), *Парламент студентів факультету* (керівник Мінтянська Д.), *комп'ютерний клас та міжкафедральна лабораторія* (зав. Шкільнюк Л. Д.). Всі комп'ютери факультету об'єднані у локальну мережу з виокремленим сервером й підключенням до internet.

На факультеті функціонують *юридична клініка* студентів (зав., к.ю.н. Дергач Л.В.), яка надає безкоштовну правову допомогу пенсіонерам та іншим найбільш вразливим прошаркам населення, активно сприяє надбанню студентами факультету практичних вмінь і навиків.

Студенти юридичного факультету беруть активну участь у регіональних, всеукраїнських і міжнародних конференціях, симпозіумах, конгресах, семінарах, олімпіадах, постійно займаючи при цьому призові місця. Протягом навчання студенти проходять навчальні та виробничу практики в органах державної влади, суді, прокуратурі, адвокатурі, на державних підприємствах, установах та організаціях, учбових закладах тощо.

На п'ятому курсі формуються групи для поглибленого вивчення однієї з таких спеціалізацій: державно-правової, цивільно-правової, кримінально-правової, судово-правової та міжнародно-правової. Діє стаціонарна та заочна **магістратура** зі спеціальностей «Конституційне право», «Фінансове право», «Філософія права», «Кримінальне право», «Міжнародне право».

На факультеті функціонують постійно діюча **аспірантура** зі спеціальностей 12.00.01. – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень; 12.00.02. – конституційне право; муніципальне право; 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право; 12.00.12. – філософія права, постійно діюча докторантура зі спеціальності 12.00.07.

Строк навчання – 5 років. Станом на 01.11. 2014 р. на факультеті навчалось 969 студентів денної та 629 студентів заочної форм навчання. Навчання ведеться на бюджетній та договірній (платній) основі.

Створено відділення спеціальної підготовки для здобуття юридичної освіти особами, які вже мають іншу вищу професійну освіту чи неповну вищу професійну освіту з профілю факультету.

Після закінчення навчання випускники факультету отримують диплом юриста державного зразка, а якісні знання, уміння й навички застосовують на практиці.

2. Метою концепції розвитку юридичного факультету ЧНУ ім.. Ю. Федьковича є:

1) *визначення найпріоритетніших цілей та напрямів розвитку факультету протягом найближчого десятиліття і більш тривалого періоду;*

2) *вироблення механізму найоптимальнішого поєднання стратегії і тактики розвитку факультету, знаходження основної ланки докладання зусиль у кожен період розвитку факультету;*

3) *вибудовування логічно несуперечливої ієрархії пріоритетів розвитку факультету, зазначення умов та засобів їх реалізації;*

4) *сприяння створенню достатніх кадрових, фінансових, організаційно-технічних та теоретико-методологічних передумов підготовки громадянсько зрілих, всебічно фахово підготовлених юристів-інтелектуалів, в тім числі на рівні загальнонаціональної еліти;*

5) *прискорення фактичного набуття науково-педагогічним колективом факультету неповторного власного наукового обличчя, становлення та розвиток відомих і впливових в Україні та за кордоном наукових правничих шкіл;*

б) здобуття факультетом гідного місця в системі національних вищих юридичних навчальних закладів, провідних вищих юридичних навчальних закладів Європи та світу.

Найконцентрованішим підсумковим вираженням мети «Концепції розвитку юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича на період 2011-2020 роки» є досягнення нової, європейської якості освітніх послуг, що їх забезпечують професорсько-викладацький склад факультету, підготовка фахівців-юристів на рівні найпередовіших правничих шкіл України, Європи та світу, утвердження на факультетів фундаментальної правознавчої науки.

Концепція розвитку юридичного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича на 2011-2020 рр. містить умови та засоби, форми і методи її реалізації та вказівки на найпринциповіше характеристики, яких повинен досягти факультет, внаслідок реалізації цієї Концепції. Детальніший виклад якісних і кількісних параметрів розвитку юридичного факультету міститься у *Перспективних* планах розвитку на цей же період кожної з його кафедр. Саме кафедри є ключовою ланкою життя та діяльності факультету. Вони безпосередньо здійснюють підготовку фахівців-юристів, готують науково-педагогічні кадри, розвивають фундаментальну та прикладну правознавчу науку.

3. Умови та засоби досягнення мети.

3.1. Кадри професорсько-викладацького складу. Домогтися, щоб кожному кафедрі очолював доктор юридичних наук, професор, за науково-освітнім профілем кафедри, щоб він належав до числа загальноновизнаних фахівців у відповідній галузі науки чи був її лідером. Питома вага викладачів кожної кафедри з науковими ступенями та вченими званнями повинна бути, не враховуючи зав. кафедрою, не менше 75 процентів.

Відкрити на факультеті, як мінімум, спеціалізовану вчену раду по захисту кандидатських дисертацій.

Відновити проходження кожним викладачем кафедри не рідше раз у п'ять років **підвищення кваліфікації** в одному з провідних юридичних навчальних чи наукових центрів України або за кордоном, обов'язковим наслідком якого було б видання відповідним викладачем підручника, навчального посібника чи наукової монографії, **унеможливити підписання контракту з викладачем на новий термін без належного проходження підвищення кваліфікації.**

На кожній з кафедр факультету відкрити постійно діючу аспірантуру та забезпечити її ефективне функціонування, додатково відкрити на факультеті докторантуру зі спеціальностей 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень; 12.00.12 – філософія права.

На кожній з кафедр факультету забезпечити ефективне та результативне функціонування магістратури.

Запровадити ефективний резерв на посаду декана і кожного зав. кафедрою, на кожному професорсько-викладацьку посаду, та щорічно, на початку нового навчального року, оприлюднювати його.

Домогтися вільного володіння кожним штатним викладачем факультету однією зі світових правничих мов – англійською, німецькою, французькою,

сучасними комп'ютерними технологіями пошуку та переробки інформації, зробити ці якості викладачів однією з необхідних умов виконання своїх професійних функцій, що забезпечить їх вільний доступ до світової наукової інформації та зробить викладачів і науковців достатньою мірою мобільними.

В генезисі юридичного факультету ЧНУ ім. Ю.Федьковича перетворити 2011-2020 роки у десятиліття підготовки і захисту докторських дисертацій.

Підготувати і захистити за це десятиліття викладачами та співробітниками факультету не менше 20 докторських дисертацій:

2014р. Захист докторської дисертації доцентом кафедри європейського права та порівняльного правознавства С.Г.Меленком «Давньогрецька філософія права як світоглядне джерело української філософсько-правової думки та права».

Дисертацію захищено у вересні 2014 року.

2014 р. Захист докторської дисертації доцентом кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права О.В.Щербанюк «Народний суверенітет в політико-правовому будівництві сучасної держави».

Дисертацію захищено у травні 2014 року.

2014 р. Захист докторської дисертації доцентом європейського права та порівняльного правознавства Л.І.Заморською «Правова нормативність в умовах становлення та розвитку українського права: загальнотеоретичне дослідження».

Дисертацію захищено у грудні 2014 року.

2015 р. Захист докторської дисертації доцентом кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Р.О.Гаврилюк

«Природа податкового права: антропосоціологічний культурний підхід».

2015 р. Захист докторської дисертації доцентом кафедри цивільного права М.І.Боднаруком «Проблеми правового регулювання соціального страхування в Україні».

Лисертацію прийнято до захисту спеціалізованою вченою

2015 р. Захист докторської дисертації доцентом, завідувачем кафедри кримінального права і криміналістики С.І. Нежурбідою «Кримінологічне вчення про причинність злочинності.

Дисертацію прийнято до захисту спеціалізованою вченою

2015 р. Захист докторської дисертації доцентом кафедри правосуддя О.К.Черновським «Судова психологія: парадигма сучасного розвитку».

Дисертацію рекомендовано до захисту кафедрою.

2015 р. Захист докторської дисертації доцентом кафедри філософії та теорії права Н.А. Гураленко «Ціннісно-сміслові константи суддівського правопізнання».

Дисертацію рекомендовано до захисту кафедрою.

- 2016 р. *Захист докторської дисертації доцентом, завідувачем кафедри правосуддя О.В. Гетманцевим «Теоретико-методологічні питання цивільного процесуального права України».*
- 2016 р. *Захист докторської дисертації доцентом кафедри філософії та теорії права С.В.Савчуком «Вина як категорія права: проблеми теорії та методології».*
- 2016 р. *Захист докторської дисертації доцентом кафедри кримінального права і криміналістики Г.П.Жаровською «Транснаціональна організована злочинність: поняття, причини та шляхи протидії».*
- 2016 р. *Захист докторської дисертації доцентом, завідувачем кафедри цивільного права Н.Д.Гетьманцевою «Особливості правового регулювання трудових відносин».*
- 2017р. *Захист докторської дисертації доцентом кафедри європейського права та порівняльного правознавства О.Т. Волощук «Вищі органи влади сучасних держав (порівняльно-правовий аналіз структури, повноважень і функцій)».*
- 2017р. *Захист докторської дисертації доцентом кафедри цивільного права О.Я.Орловським «Теоретико-правові проблеми правовідносин у сфері соціального забезпечення».*
- 2017р. *Захист докторської дисертації доцентом кафедри цивільного права Ю.П.Пацурківським «Проблеми теорії та методології реалізації права приватної власності в Україні».*
- 2018р. *Захист докторської дисертації доцентом кафедри цивільного права В.М.Никифораком «Теоретико-правові проблеми договорів про надання послуг».*
- 2018р. *Захист докторської дисертації доцентом кафедри кримінального права і криміналістики А.В.Шевчуком «Теоретико-методологічні проблеми моралі як об'єкта кримінально-правової охорони».*
- 2019р. *Захист докторської дисертації доцентом кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права І.І.Бабіним «Розвиток системи пострадянського податкового права України: проблеми теорії та методології».*
- 2019 р. *Захист докторської дисертації доцентом кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Д.В.Костя «Англійська доктрина податкового права».*
- 2020 р. *Захист докторської дисертації доцентом європейського права та порівняльного правознавства С.М.Задорожною «Теорія і практика функціонування загальних принципів сучасного міжнародного права».*

2020 р.   *Захист докторської дисертації доцентом європейського права та порівняльного правознавства О.Р.Вайцеховської «Міжнародно-правове регулювання фінансових відносин».*

У загальному обсязі роботи викладача факультету домогтися збільшення реальної питомої ваги часу **наукової роботи** викладача, вважати продуктивну наукову діяльність атрибутивною вимогою його статусу.

Спонукаати найкращих викладачів факультету до **майстер-класу** в інших провідних навчальних закладах України та зарубіжжя, та **продовжити практику майстер-класів** безпосередньо для викладачів і студентів факультету.

Докорінно перебудувати у світлі нових вимог рейтингову систему оцінки діяльності викладачів. Запровадити оцінку діяльності викладачів студентством у форматі моніторингових соціологічних досліджень «Викладач очима студентів».

Центр усієї роботи по підготовці та професійному вдосконаленню кадрів викладачів перемістити на відповідні кафедри, залишивши за деканатом стратегічне планування, координацію та контроль. Посилити **персональну відповідальність завідувачів кафедр за формування науково-педагогічного потенціалу** підрозділу та його спроможність надавати **якісні освітні послуги**, створювати нормальний соціально-психологічний клімат в колективі.

Домогтися, щоб кожен завідувач кафедрою був насамперед неформальним лідером свого колективу.

3.2. Науково-методичне забезпечення навчального процесу. Розробити науково-методологічні засади, критерії та процедури внутрішнього забезпечення якості та моніторингу підготовки студентів на усіх рівнях реалізації освітнього процесу; розробити та запровадити автоматизовану комп'ютерну систему модульної, залікової, іспитової та державної перевірки знань, умінь та навиків студентів. З цією метою, створити спеціальний клас та програми перевірки знань, умінь та навичок студентів.

Вдосконалити, з врахуванням досвіду найпередовіших вищих юридичних навчальних закладів України, Європи та світу, вимог юридичної практики освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми усіх освітніх рівнів: «Бакалавр», «Спеціаліст», «Магістр».

Завершити перехід на європейську модель освітньо-кваліфікаційних рівнів: «Бакалавр», «Магістр», та запровадити третій цикл навчання – доктора PhD з права.

Запровадити вручення студентам додатку до диплома європейського зразка.

З усіх без винятку обов'язкових дисциплін магістерського циклу підготувати та опублікувати навчальні посібники та підручники.

Протягом декількох найближчих років розробити електронні версії навчально-методичних комплексів для студентів з кожної дисципліни, передбаченої навчальним планом.

Домогтися повної прозорості навчального процесу.

Запровадити рейтингову систему оцінювання знань студентів.

Не допустити формалізації накопичувальної системи оцінок у гонитві за новаторством, не хехтувати традиційними формами перевірки знань, умінь та

навиків студентів, зокрема, контрольними роботами, колоквіумами, фронтальним опитуванням, тестуванням.

Поступово, але неухильно перенести центр ваги в індивідуальній роботі зі студентами на залучення кожного з них до самостійної науково-дослідної роботи, до участі в різноманітних конкурсах та проектах в Україні та за кордоном, до виконання різних практичних проектів у сфері юриспруденції.

Подолати інфляцію оцінок А (відмінно), В(дуже добре) та С(добре), унеможливити негативний вплив суб'єктивного фактора на оцінювання знань, умінь і навиків студентів.

3.3. Розвиток наукових досліджень. Відродити фундаментальну науку світового рівня, яка була на юридичному факультеті в попередні періоди його розвитку (Є.Ерліх, Г.Грос, Й.Шумпетер та інші). Створити на більшості кафедр як мінімум визнані в Україні наукові школи.

Закріпити за собою роль провідного теоретико-методологічного та філософського центру з науки фінансового права в Україні та усіх постсоціалістичних країнах в цілому. Стати загальноєвропейським центром антропосоціокультурних досліджень податкового права. Створити науково-дослідну лабораторію антропосоціокультурних досліджень податкового права.

Щорічно видавати не менше шести наукових монографій з актуальних проблем теорії та практики юриспруденції.

Домогтися систематичного оприлюднення здобутих результатів наукових пошуків на сторінках провідних вітчизняних та зарубіжних наукових журналів, насамперед англомовних.

Забезпечити вільний доступ для викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету до світових паперових і електронних наукових видань, європейських та американських баз даних з правознавства.

Зробити відкритими для всезагального доступу електронні версії щоквартальника «Науковий вісник Чернівецького університету», серія «Правознавство» та міжнародного часопису «Проблеми філософії права». Кожній кафедрі факультету запровадити видання електронної чи паперової версії власного наукового щорічника.

Постійно підтримувати у робочому стані мережу Wi-Fi на факультеті, за допомогою якої забезпечується вільний доступ для кожного викладача, співробітника, аспіранта та студента до світових інформаційних ресурсів.

Щорічно зусиллями різних кафедр факультету проводити по декілька всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій, круглих столів, симпозіумів тощо високого рівня за складом учасників.

Кожному науково-педагогічному співробітнику факультету щорічно брати участь у декількох високорейтингових за складом учасників наукових конференціях.

Охопити всіх без винятку магістрів і спеціалістів та основну частину бакалаврів старших курсів реальною науковою роботою.

Докорінно реорганізувати спільно із Парламентом студентів діяльність Студентського наукового товариства імені Євгена Ерліха.

На усіх кафедрах факультету створити студентські наукові гуртки, завідувачам кафедрами забезпечити їх ефективне функціонування.

3.4. Практична підготовка студентів. Розробити та запровадити в навчальний процес наскрізні та безперервні програми практик, нові форми практичної підготовки студентів.

Домогтись залучення усіх студентів до діяльності студентської юридичної клініки. На кожній кафедрі створити відділення студентської юридичної клініки факультету.

Усім кафедрам факультету створити та постійно оновлювати банк даних про подальшу професійну кар'єру кожного випускника, з врахуванням їх досвіду – корегувати програми навчальних дисциплін та програми практик студентів.

Не допускати формалізму у звітах про проходження студентами практик та під час захисту практик.

Розвивати практику залучення до роботи у якості викладачів факультету найкращих та найпрогресивніших правників-практиків міста та області. Надавати таким викладачам всебічну допомогу у підготовці ними кандидатських та докторських дисертацій, з метою підготовки із них майбутніх штатних викладачів факультету.

Підтримати та всебічно розвинути практику рекомендації на роботу кращих випускників факультету, у разі наявності відповідних вакансій за місцем їх переддипломної практики.

Вдосконалювати практику комплектування професорсько-викладацького складу кафедр факультету за рахунок випускників факультету, що набули досвіду практичної роботи на основі рейтингів випускників кафедр.

Сформувати систему взаємних зв'язків кафедр та найбільших роботодавців з метою забезпечення здобуття студентами професійних навиків під час проходження відповідних практик.

Розробити і запровадити систему ранньої адаптації випускників факультету до первинних професійних посад.

Забезпечення якісної практичної підготовки студентів віднести до числа найважливіших критеріїв під час оцінювання роботи завідувача кафедрою та викладача – безпосереднього керівника практики.

3.5. Виховна робота. Розробити та постійно вдосконалювати Концепцію виховної роботи зі студентами протягом усього періоду перебування його в стінах університету.

Бездоганну моральність, активну громадянську позицію, чесність, патріотизм, нетерпимість до будь-яких антисуспільних проявів вважати такими ж невід'ємними якостями сучасного юриста, як і його високопрофесійну фахову підготовку.

Широко використовувати у виховній роботі великі історичні традиції факультету. Створити на факультеті іменні аудиторії Є.Ерліха, Г.Гроса, Й.Шумпетера, інших видатних юристів-правознавців, що працювали на факультеті або є його вихованцями.

«Олюднити» портретами видатних викладачів та випускників факультету зал вченої ради факультету та приміщення кожної з кафедр юридичного факультету.

За основу у виховній роботі зі студентами взяти кращі вітчизняні традиції та загальнолюдські цінності.

Виховний процес зі студентами-юристами здійснювати не абстрактно, а в нерозривному зв'язку з їх фаховою підготовкою, працювати не час від часу, а систематично, поєднувати індивідуальний та груповий підходи.

Не вихований належним чином юрист – не професіонал, потенційно небезпечна для окремих індивідів і соціуму в цілому людина.

Головний критерій вихованості юриста – глибоке усвідомлення ним своєї особистої відповідальності за власну долю, за долю своєї України в цілому та кожного її жителя зокрема.

3.6. Міжнародні зв'язки. Міжнародні зв'язки факультет розглядає як дзеркальне відображення рівня свого розвитку та неодмінну умову його подальшого вдосконалення водночас. Завершився перший етап становлення та розвитку міжнародних зв'язків факультету. Вони забезпечувалися насамперед та головним чином зусиллями кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права. Її партнерами були аналогічні кафедри університетів пострадянських держав. Співробітництво з ними носило та має нині головним чином форму спільного проведення міжнародних наукових конференцій, взаємного обміну результатами наукових досліджень для їх популяризації за кордоном, спільного видання збірників наукових статей та матеріалів наукових конференцій. Цей напрацьований вектор міжнародного співробітництва в нових історичних умовах, насамперед переходу на європейську парадигму підготовки правника, себе вичерпав. Стало необхідним практично та невідкладно *перейти до систематичного глибокого вивчення досвіду надання вищої юридичної освіти і розвитку юридичної науки у найпередовіших країнах Європи, США та Канади, творчого переосмислення та застосування цього досвіду на юридичному факультеті ЧНУ ім. Ю.Федьковича.*

Акцент в подальшому розвитку міжнародного співробітництва перенести на співробітництво з вузами країн-членів ЄС, збагативши його новими ефективними форми.

Кафедрі конституційного, адміністративного та фінансового права поглибити співробітництво з юридичними науковими школами Ягелонського університету та Жешувського університету (Республіка Польща), Карлового університету у Празі (Чеська Республіка), Оксфордського університету (Великобританія), Сучавського університету (Румунія) та іншими вузами країн Європи.

Заслуговує всебічної підтримки та схвалення наукове співробітництво кафедри кримінального права і криміналістики з вузами ФРН та Австрії де є всесвітньо відомі кримінально-правові наукові школи.

Відновити наукове співробітництво кафедри теорії та історії держави і права з Віденським університетом та університетом міста Грац (Австрія), налагодити творчі наукові зв'язки з іншими відомими центрами правознавства.

Заслуговує всебічної підтримки та розвитку розпочате налагоджування творчих наукових та інших професійних контактів кафедри європейського права та порівняльного правознавства з юридичним факультетом університету Саленто м.Лечче (Італія).

Протягом найближчого часу визначитись з питань міжнародного співробітництва кафедр європейського права та порівняльного правознавства, цивільного права і правосуддя.

З метою кращого представлення себе у світовому інформаційному просторі кафедрам завершити підготовку якомога повніших веб-сайтів про себе, та забезпечити їх безперервне функціонування.

Започаткувати міжнародну кооперацію у підготовці науково-педагогічних кадрів та обмін ними у здійсненні навчальної та наукової роботи.

Домогтись реального міжнародного обміну студентами в рамках Болонського процесу.

Надзвичайно важливим самостійним напрямом міжнародного співробітництва є підтримання видання за участю найвідоміших філософів права світу міжнародного часопису «Проблеми філософії права».

Заключення. Реалізація «Концепції розвитку юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича на період 2011-2020 років» за усіма параметрами діяльності забезпечить обґрунтоване віднесення його за будь-якою шкалою європейських рейтингів та європейських критеріїв оцінювання до числа провідних юридичних вишів в Україні, слугуватиме достатньою підставою для незрівнянно якіснішої підготовки фахівців-юристів та успішного працевлаштування їх за набутим фахом, підтверджуватиме спроможність професорсько-викладацького складу факультету краще від більшості інших юридичних вишів виконувати державне замовлення на підготовку правознавців.

На основі даної Концепції розробити та планомірно і системно здійснювати конкретні Перспективні плани розвитку кожної кафедри факультету на 2011-2020 роки та щорічно уточнювати їх із врахуванням нових обставин життя і діяльності факультету, університету, країни в цілому.